

34. заседание

Четвъртък, 29 януарий 1931 година.

(Открито отъ председателя Н. Найденовъ, въ 16 ч. 40 м.)

Председателъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Аврамчовъ Мито, Агушевъ Еминъ, Андреевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Баралиевъ Христо, Бечевъ Милко, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бобошевски Цвѣтко, Божковъ Борисъ Навовъ, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджийски Илия, Бурилковъ д-ръ Владимиръ, Бъровъ Димитъръ, Владовъ Никола, Вълчовъ Вълчо Даскаловъ, Гайдаджиевъ Димитъръ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Страшимиръ, Герай Мехмедали, Губидѣльниковъ Георги, Данковъ Георги, Данчевъ Панайотъ, Даскаловъ Добри, Дерлипански Димитъръ, Димитровъ Владимиръ, Димитровъ Добри, Димитровъ Никола, Димитровъ Стефанъ, Дочевъ Момчо, Драгановъ Василъ, Дръновски Славчо, Думановъ д-ръ Никола, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Евтимсвъ Борисъ, Златевъ Станю, Ивановъ Савчо, Игнатовъ Василъ, Илиевъ Христо, Ингилizовъ Иванъ, Казанаклиевъ Георги, Казанджиевъ Иванъ, Калчевъ Панайотъ Тинчевъ, Каранешевъ Димитъръ, Кемилевъ Никола, Кожаклиевъ Колю, Колевъ Еню, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Кулишевъ Георги, Куцаровъ Янко, Кънчевъ Кънчо, Маноловъ Калоянъ, Мариновъ Христо, Марулевъ Йосифъ, Мечкарски Тончо, Митевъ Василъ, Митевъ Добри, Момчиловъ Миланъ, Мошановъ Стойчо, Муравиевъ Константинъ, Мустафовъ Кара-Али, Неновъ Александъръ, Николаевъ Йовчо, Николовъ д-ръ Борисъ, х. Николовъ Иванъ, Омарчевски Стоянъ, Панайотовъ Петъръ, Паневъ Малинъ, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Проданъ, Пупешковъ Цвѣтанъ, Руменовъ д-ръ Владимиръ, Сакъзовъ Янко, Салиевъ Мехмедъ Алиевъ, Сапунджиевъ Никола, Сидовъ Пандо, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Статевъ Христо, Стойковъ Таско, Тодоровъ Петъръ, Томчевъ Ангелъ, Тончевъ Желю, Топаловъ Недѣлчо, Узуновъ Ангелъ, Христовъ Борисъ, Христовъ Димитъръ, Христовъ Иванъ, Цаневъ Александъръ, п. Цвѣтковъ Кръстю, Цуцумановъ Петъръ, Ченгелиевъ Антонъ, Чернооковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Шиваровъ Маринъ, Юртовъ Георги, Янгъзовъ Теню, Яневъ Сотиръ и п. Янчевъ Иванъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпущъ на следнитъ народни представители:

На г. Димитъръ Дерлипански — 1 день;

На г. Кънчо Кънчевъ — 3 дни;

На г. Ангелъ Узуновъ — 1 день;

На г. Йовчо Николаевъ — 15 дни и

На г. Христо Баралиевъ — 1 день.

Следва да се разреши отпущъ отъ Събранието, понеже сж се ползували съ повече отъ 20-дневенъ отпущъ, на следнитъ народни представители:

На г. Анани Кузмановъ — 2 дена;

На г. Теню Янгъзовъ — 4 дни;

На г. Иванъ Казанджиевъ — 2 дни и

На г. Димитъръ Каранешевъ — 4 дни.

Които сж съгласни да имъ се разреши исканиятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Георги Кулишевъ моли да му се разреши двумесеченъ задграниченъ отпущъ, считанъ отъ днесъ.

Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Стоянъ Омарчевски моли да му се разреши двумесеченъ отпущъ, понеже билъ по-

каненъ отъ Карнегиевия институтъ за международенъ миръ въ Нью-Йоркъ да посети Северна Америка и да проучи американската образователна система, нейната училищна организация и управление, а така сжщо да държи и нѣколко сказки за България.

Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Постѣпило е заявление отъ народния представителъ г. Тодоръ Влайковъ съ следното съдържание: (Чете) „До господина председателя на Народното събрание. — Тукъ.

Господине председателю,

Решенъ да се оттегля отъ политическия животъ поради напреднала възраст и, главно, поради твърде отслабналото ми зрение, а така сжщо и за да мога да посветя своитъ скромни сили, доколкото ще ги имамъ, само на книжовна и културна работа, моля Ви да ходатайствувате предъ почитаемото Народно събрание да ме освободи отъ депутатския мандатъ, който сж ми възложили избирателитъ на Софийска градска околия.

София, 26 януарий 1931 г.

Съ почитание: Т. Г. Влайковъ.“

Това заявление ще бжде сложено на дневенъ редъ, съгласно правилника, за да се получи исканото съгласие на Народното събрание.

Съобщавамъ на Събранието, че сж постѣпили следнитъ питання:

Отъ народния представителъ г. Стефанъ Пѣйчевъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно насилията отъ полицията върху общински съветници и кметове въ Търновския окръгъ.

Отъ народния представителъ г. Христо Калайджиевъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, съ което се оплаква, че на 12 т. м. въ гр. Горна-Орѣховица е билъ възпрепятствуванъ да изпълни дългата си като народенъ представителъ и че му е билъ нанесенъ побой отъ тамошнитъ полицейски власти.

Отъ народния представителъ г. Тодоръ Тонковъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно незаконни действия на полицията въ с. Полатово, Пловдивско, и възпрепятствуването му да устрои публично събрание.

Тия питання ще бждатъ препратени на г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, за да отговори. Съобщавамъ на Събранието, че сж постѣпили следнитъ законопроекти и предложения:

Отъ Министерството на народното просвѣщение — законопроектъ за физическото възпитание на българската младежъ. (Вж. прил. Т. I, № 44)

Отъ Министерството на правосѣдието — законопроектъ за тълкуване на чл. 289 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство и за допълнение на чл. 15 отъ закона за горитъ. (Вж. прил. Т. I № 45)

Отъ Министерството на народното просвѣщение — предложение за приемане на държавна служба по ведомството на Министерството на народното просвѣщение чужди подданицы. (Вж. прил. Т. I № 46)

Отъ Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве — законопроектъ за допълнение на закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитъ чрезъ сръдствата на заема, отпущнатъ съ съгласието на Обществото на народитъ (Вж. прил. Т. I, № 47)

Отъ Министерството на правосъдието — законопроектъ за измѣнение на чл. 22 отъ закона за ограничение кражбитѣ, грабежитѣ, убийствата, тежкитѣ тѣлесни повреди и палежитѣ. (Вж. прил. Т. I № 48)

Отъ Министерството на финанситѣ — предложение за отпущане месечно пособие на нѣкои руски ветерани отъ освободителната война 1877/1878 г. и вдовици на такива, живущи въ България. (Вж. прил. Т. I, № 49)

Отъ Министерството на финанситѣ — проектъ за тълкувателенъ законъ къмъ чл. 28, 32, 47 и 50 отъ закона за отчуждаване на недвижими имоти за държавна и обществена полза. (Вж. прил. Т. I, № 50)

Отъ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве — законопроектъ за разрешаване на Панагюрската градска община да сключи заемъ. (Вж. прил. Т. I, № 51)

Тия законопроекти и предложения ще бждатъ разгледани на г. г. народнитѣ представители и поставени на дневенъ редъ.

Пристъпваме къмъ разглеждане първа точка отъ дневния редъ: първо четене на законопроекта за общинитѣ — **продължение разискванията.**

Има думата народниятъ представител г. Иванъ Лѣкарски.

Р. Василевъ (д. сг): Той говорѣ.

Председателътъ: Той почна, но не довърши речта си.

И. Лѣкарски (д. сг): Отказвамъ се да говоря повече.

Председателътъ: Има думата народниятъ представител г. Христо Стояновъ.

Обаждаатъ се: Отсъствуватъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Хараламби Орошаковъ.

Обаждаатъ се: Отсъствуватъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представител г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако излизамъ на тая трибуна да кажа нѣколко думи по законопроекта за общинитѣ, то е защото отъ 1901 г. боравя въ общинитѣ и отъ дългата ми практика съмъ добилъ опитъ, който искамъ да сподѣля съ васъ. Азъ нѣмамъ манталитета на ораторитѣ, които се изредиха преди менъ тукъ.

Тукъ се засегнаха много въпроси и всички криви дърва се стовариха на общинитѣ, на тия изборни институти, които сѣ създадени съ закона отъ 1886 г., когато и времето е било по-спокойно, и хората сѣ били по-осторожни. Днесъ си спомнямъ едни прави и силни думи на единъ нашъ общественикъ, уважаемия г. Малиновъ, който при разискванията по измѣненията на конституцията въ 1911 г. каза тукъ: „Г-да! Ние не сме дорасли да творимъ закони, но щастие ще бжде за България и за българския народъ, ако дорастемъ дотамъ, че да можемъ да провеждаме правилно създаденитѣ въ свѣта закони“. Тия думи сѣ съ голѣмо съдържание и азъ съмъ ги запомнилъ. Тѣ сѣ заковани като гвоздеи въ моя мозъкъ.

Слушахъ азъ ораторитѣ, които говориха съ апломбъ, съ замахъ и съ удърания въ гърдитѣ, като едни казваха: дайте да направимъ единъ жестъ — да назначимъ кметоветѣ, а други казваха: дайте да направимъ другъ жестъ и т. н. Всѣки хули общината — този крайгълъненъ камъкъ, спомогателтъ на всички учреждения, енциклопедията на нашия животъ, основата на нашия общественъ строй, тази община, която въ всички времена игра най-тежката роля и бѣше въ услуга на държавата. Днесъ дори се казва, че общината не е погрѣбна, че тя трѣбва да се премахне. Е добре, азъ не съмъ съгласенъ съ това и затуй вземахъ думата. При това азъ зная, че вносителтъ на законопроекта, г. Ляпчевъ, ученикъ на нашия учител Каравеловъ, който създаде закона за общинитѣ, много мѣчно ще отстапи на такива искания, каквито тукъ се предявиха. Но азъ искамъ тукъ да изтъкна нѣкои работи, които биха били отъ полза за комисията, кждето въ сѣщностъ всичко ще стане.

Общинитѣ, както знаете, се увеличиха главно чрезъ разпелзване, чрезъ раздробяване. Затова сега има едно течение, което казва: дайте да групираме общинитѣ. Но има и друго течение, което казва: общинитѣ да си останатъ както сѣ. Тоя въпросъ е много сериозенъ, а тукъ не се

изнесоха никакви данни — въ комисията може да се изнесатъ — за да се види дали малкитѣ общини сѣ недееспособни и дали голѣмитѣ общини сѣ дееспособни. Азъ ще ви прочета едно сведение, дадено ми отъ окръжната смѣтна палата въ Шуменъ, което се отнася само за Шуменския окръгъ, но което важи и за другитѣ окръзи въ България. Отъ това сведение ще видите какви сѣ приходитѣ и разходитѣ на общинитѣ и какъ сѣ течение на времето, било съ законопроекта, било съ наредба, всѣки взема отъ общината, но никой не ѣ дава; всѣки е отнемалъ отъ правата на общинитѣ, но никой не имъ е съдействувалъ. И затъ какво ли днесъ не върши общината? На кое ли ведомство тя не съдействува? Всички, голѣми и малки, висши и низши чиновници се обръщатъ все къмъ общината, искатъ ѣ сведения и други услуги. И общината е длъжна да имъ ги дава, общинското управление е длъжно да работи, да пише съ дни, да дава сведения, но безплатно, безъ нѣкой да му плаща нѣщо за това! Всѣки чиновникъ, който отиде да събира сведения отъ общината или да извърши нѣкоя служба тамъ, ще получи свръхъ заплатата си пѣтни и дневни, а на общината, която върши много услуги на учрежденията, никой не ѣ плаща нищо. Всички искатъ отъ нея, но никой не ѣ дава нищо. А когато става въпросъ да се уредятъ работитѣ на общинитѣ, да се съдействува за тѣхното стабилизиране, за да бждатъ тѣ дееспособни, тогава какъвъ примѣръ ни дава животътъ? Отъ улицата всѣки вика противъ общинитѣ, и ние често се увеличаваме по това мнение на улицата. И ако тукъ (Сочи министерската маса) нѣма единъ човѣкъ, който стои съ тежестъ, като живакъ — и не като живакъ, който разрушава, а който отхвърля всички тия искания противъ общинитѣ — не знамъ кжде ще стигнемъ. Улицата иска това, иска онова, иска отъ Народното събрание да направи отъ общината едвали не Настрадаинходжова къща, та всѣки отъ кждето иска да има врата, тамъ да има врата, всѣки кждето иска да има стълба, тамъ да има стълба.

Сведението, което ще ви прочета, ми е дадено отъ окръжната смѣтна палата въ Шуменъ и се отнася до приходитѣ и разходитѣ на общинитѣ отъ този окръгъ отъ 4 години насамъ, откакто съществуватъ окръжнитѣ палати. То се отнася за общини до 1.000 жители, за общини отъ 1.000 до 2.000 жители и за общини отъ 2.000 жители нагоре и за градски общини — Шуменска, Новопазарска, Преславска, Поповска, Османпазарска и Ескиджумайска.

Ще ви прочета цифритѣ само за нѣкои отъ всѣка околия, за да не ви отекавамъ.

Ескиджумайска околия има 25 общини, отъ които само 5 общини иматъ 1.000 жители. Такава е, напр., Алвановската община, която е предвидила въ бюджета си за 1925/1926 г. да постѣпятъ 252.870 л. приходъ, а сѣ постѣпили 163.328 л.; за 1926/1927 г. — 349.775, а постѣпватъ 163.150 л. Вие виждате, че постѣпленията за двѣтъ бюджетни упражнения сѣ еднакви. За 1927/1928 г. е предвидѣла 547.350 л., а сѣ постѣпили 241.090 л.; за 1928/1929 г. — 400.000 л., а сѣ постѣпили 336.513 л. Отчетитѣ за бюджетнитѣ упражнения на тия общини сѣ представени въ смѣтната палата, прегледани сѣ и всичко е редовно.

Осмата по редъ община, Орчеларската, има 1.335 жители, значи, надъ 1.000. За 1925/1926 финансова година е предвидѣла приходи 264.250 л., а сѣ постѣпили 192.803 л. За 1926/1927 г. предвидени 426.790 л., а постѣпили 235.620 л.; за 1927/1928 г. — 429.090 л., а постѣпили 241.070 л.; за 1928/1929 г. нѣма сведения. Сигурно общината е разтурена и секретаръ-бирникътъ не е могълъ да представи отчета си.

Да вземемъ сега за примѣръ една община, която има надъ 2.000 жители. Такава е Чикендинската община съ 2.088 жители. За 1925/1926 г. предвидѣла приходи 696.205 л., а постѣпили 576.367 л.; за 1926/1927 г. — 718.730 л., а постѣпили 444.980 л.; за 1927/1928 г. — 775.910 л., а постѣпили 379.060 л.; за 1928/1929 г. — 737.691 л., а постѣпили 397.470 л.

За забелязване е, че всички суми, които сѣ предвиджани въ общинскитѣ бюджети, сѣ били измѣнявани отъ по-горната контролна властъ — окръжнитѣ постоянни комисии, които сѣ вписвали по свой починъ суми, които не сѣ били предвидени отъ общинитѣ, и затова сѣ такива голѣми цифритѣ на предвиденитѣ суми, а постѣпленията сѣ наполовина или две трети.

Идвамъ до общини надъ 3.000 души жители. Кърляковска община има 3.056 жители. Бюджетътъ ѣ е билъ: презъ 1925/1926 финансова година — 1.079.750 л., действително постѣпили 444.987 л.; 1926/1927 г. — 1.223.551 л., действително постѣпили 615.700 л.; 1927/1928 г. — 1.223.560 л.

действително постъпили 615.700 л.; 1928/1929 г. — 1.031.728 л., действително постъпили 350.257 л. За 1927/1928 г. нѣма представенъ отчетъ въ палатата пакъ по сѣщата причина, че е имало тричленна комисиѣ.

Новопазарска околия — има 24 общини, отъ които само три иматъ до 1.000 жители. Отъ тия последнитѣ най-малката е Косовченската община съ 852 жители. Бюджетътъ ѝ е билъ: презъ 1925/1926 финансова година — 271.291 л., действително постъпили 154.474 л.; 1926/1927 г. — 354.027 л., действително постъпили 243.461 л.; 1927/1928 г. — 316.953 л., действително постъпили 197.273 л.; за 1928/1929 г. нѣма отчетъ. Въ Ночопазарска околия има 9 общини, които иматъ до 2.000 жители, до 3.000—8, отъ 3.000 нагоре — 2, и отъ 4.000 нагоре — пакъ 2. Така, Плисковската община има 2.007 жители. Бюджетътъ ѝ е билъ: презъ 1925/1926 финансова година — 922.820 л., действително постъпили 511.756 л.; 1926/1927 г. — 850.550 л., действително постъпили 491.521 л.; 1927/1928 г. — 733.600 л., действително постъпили 496.456 л.; 1928/1929 г. — 840.350 л., действително постъпили 521.166 л. Всичко е било редовно отчетено предъ палатата.

Новопазарска градска община. Тя има 4.784 жители. Предполага се, че градскитѣ съветници сѣ по-интелигентни отъ селскитѣ и че, като така, бюджетътъ на тая община ще бѣде по-добре нареденъ и данъцитѣ събрани; ала и при нея констатираме сѣщата злина, както и при селскитѣ общини. Бюджетътъ ѝ е билъ: презъ 1925/1926 г. — 2.919.542 л., действително постъпили 1.301.686 л.; 1926/27 г. — 2.564.917 л., действително постъпили 1.530.764 л.; 1927/1928 г. — 2.873.617 л., действително постъпили 1.326.001 л.; 1928/1929 г. — 2.929.513 л., действително постъпили 1.940.438 л. Общината се е отчела предъ палатата. Както виждате, отъ предвиденитѣ за събиране суми сѣ събрани само 45—50—55—60—65%; останалото е не-реализирано.

Сенебирска община. Тя има 4.949 жители — съ 200 и нѣколко жители повече отъ Новопазарската градска община. Бюджетътъ ѝ е билъ: презъ 1925/1926 г. — 1.478.420 л., действително постъпили 805.392 л.; 1926/1927 г. — 1.654.105 л., действително постъпили 870.844 л.; 1927/1928 г. — 2.217.745 л., действително постъпили 621.415 л. Вие виждате, че презъ последната година не сѣ постъпили дори 1/3 отъ предвиденитѣ суми. За 1928/1929 г. нѣма отчетъ — следователно, пакъ нередовности на общинската управа и на секретарѣ-бирника.

Османпазарската околия. Въ нея нѣма общини съ по-малко отъ 1.000 жители. Най-малката община въ Османпазарска околия е Дуванларската; тя има 1.068 жители. Бюджетътъ ѝ е билъ: презъ 1925/1926 финансова година — 365.560 л., действително постъпили 182.570 л. — точно наполовина; 1926/1927 г. — 299.180 л., действително постъпили 135.686 л.; 1927/1928 г. — 371.120 л., действително постъпили 176.483 л.; 1928/1929 г. — 238.472 л., действително постъпили 177.439 л. Отчетитѣ сѣ били редовно представени предъ палатата. Тукъ трѣбва да забележа, че сѣ изключение на 4 общини — Велибейкойска, Мутафларска, Куванджиларска и Киледжилерска — всички останали общини въ Османпазарска околия сѣ съ редовно представени отчети предъ Палатата. Отъ поменатитѣ четири общини втората не се е отчела за финансовитѣ години 1926/1927 и 1927/1928, а първата, третата и четвъртата — за 1928/1929 финансова година.

Османпазарска градска община. Тя има 4.374 жители. Бюджетътъ ѝ е билъ: презъ 1925/1926 г. 2.365.445 л., действително постъпили 801.698 л.; 1926/1927 г. — 2.892.760 л., действително постъпили 1.554.612 л.; 1927/1928 г. — 2.174.020 л., действително постъпили 1.512.948 л.; 1928/1929 г. — 2.383.382 л., действително постъпили 1.869.234 л. Отчетитѣ сѣ представени. За забелязване е, че тая община — Османпазарската градска община — на която отчетитѣ не бѣха и още не сѣ представени за 20 години подъ редъ, напоследък, отъ четири години насамъ, отъ кога има новъ бирникъ, редовно се отчита предъ палатата и е исправна.

Преславска околия. Тя има 20 общини, отъ които 6 иматъ до 1.000 жители и тѣ сѣ българскитѣ. Осмарската община има 988 жители. Бюджетътъ ѝ е билъ: презъ 1925/1926 финансова година 990.720 л. — значи, на човѣкъ по 1.000 л. — действително постъпили 683.720 л.; 1926/1927 г. — 798.200 л., действително постъпили 592.124 л.; 1927/1928 г. — 1.125.680 л., действително постъпили 678.404 л.; 1928/1929 г. — 1.116.190 л., действително постъпили 786.055 л. Трѣбва да се отбележи, че една такава община, каквато е Осмарската, съ 988 жители, и която има, както виждате, реализиранъ бюджетъ 786.055 л. за 1928/1929 финансова година, ще трѣбва, споредъ законопроекта, да влѣзе въ бѣдеще

въ нѣкоя съставна община. А то е едно отъ образцовитѣ села. То биде посетено и отъ комисията по проучване на кооперациитѣ въ България. Господата останаха много доволни. То е единъ лозарски центъръ. Има работливо население. Единствениятъ му кусуръ е, че населението му не се множи: за 20 години селото се е увеличило съ 21 човѣка! Селото е образцово въ всѣко отношение. Нѣма по-хубави жилища, нѣма по-хубаво заградени дворове, отколкото въ това село.

П. Минювъ (з. в): (Казва нѣщо)

С. Савовъ (д. сг): Вие, които сте защитници на земледѣлцитѣ, трѣбва да посетите това село, за да видите какъ работятъ земледѣлцитѣ тамъ. Ти не си такъвъ земледѣлецъ, каквито сѣ тѣ; ти трѣбва да козирувашъ на земледѣлцитѣ отъ Осмаръ. Разходитѣ по отглеждането на едно дете не сѣ голѣми. Тамъ всѣки човѣкъ може да отгледа по 10 деца. Както казахъ, кусурътъ е тамъ, че населението не се множи. Причината за това сѣ лѣкаритѣ, акушеритѣ, гинекологитѣ — какъ ги казватъ, не знамъ. Тѣ учатъ женитѣ да помѣтатъ. Пѣкъ и мѣжетъ смѣтатъ, че щомъ женитѣ имъ не раждатъ, ще бѣдатъ по-красиви. А женитѣ при помѣтането повечето измиратъ. Има лѣкари отъ Шуменъ, които отиватъ да вършатъ тази работа. Азъ бѣхъ повдигналъ този въпросъ въ окръжната постоянна комисия въ Шуменъ преди 5 години, безъ да държа смѣтка, че носи нѣкаква отговорностъ. Смѣтахъ, че съмъ безотговоренъ, както отъ тази трибуна. Протоколитѣ бѣха стенографирани. Едвамъ на другата година ги чель единъ лѣкаръ и казва на председателя на окръжната постоянна комисия: „Какъ така? Защо не каже г. Савовъ имената на тѣзи лѣкари?“ А сѣщиятъ лѣкаръ бѣше извършилъ абортъ на сестрата на единъ виденъ шуменски гражданинъ. Петъръ Панайотовъ, бившъ депутатъ, за което му било платено 7.000 л. Жената умрѣ. А знае се у насъ, че съ 7.000 л. единъ селянинъ може да отгледа 2 хемъ хубави деца, каквито има въ Смѣдово, бѣдещи войници и граждани. Сега ще трѣбва тая община да бѣде закрыта, защото населението ѝ е подъ 1.000 жители. Тази работа азъ не я разбирамъ.

Шуменската община има 25.000 жители и претендира, че е голѣмъ културенъ центъръ. Това е така, тя е давала общественици, министри. Но ето какво е положението на Шуменската градска община. Шуменъ има точно 25.316 жители. Бюджетътъ на общината за 1925/1926 година възлиза на 29.074.655 л., действително постъпили сѣ 10.769.964 л., значи, постъпили сѣ само 30% отъ предвиденитѣ приходи! Това показва или че бюджетътъ е билъ фиктивенъ, или че не се събиратъ приходитѣ. За 1926/1927 г. бюджетътъ на тази община е билъ 28.345.750 л., а действително постъпили сѣ 21.636.511 л., но въ тази сума влиза 12-милионниятъ заемъ, който общината склучи за водоснабдяването на града. Така щото сериозни приходни пера нѣма, или ако ги има, сумитѣ не се събиратъ. Въ градоветѣ приходитѣ обикновено по-мѣчно се събиратъ, защото въ общината обикновено ще се настанятъ хора, които трѣбва да плащатъ данъци, и понеже нѣматъ съзнанието, че трѣбва тѣ най-напредъ да плащатъ, занемаряватъ събирането на приходитѣ отъ цѣлия градъ. Бюджетътъ на Шуменската община за 1927/1928 г. възлиза на 29.495.105 л., а действително сѣ постъпили 14.359.710 л. Отчетътъ за 1928/1929 г. на сѣщата тази община, какъто има държавенъ контролоръ, който бди за приходитѣ и разходитѣ, не е представенъ. Защо? Много естествено. Защото се правятъ разходи съ временни разписки и не могатъ да се оформятъ. При туй смѣняватъ се и кметовѣ.

Ида на Поповската околия, която брой 47 села. Тя има 46 общини, заедно съ градската. Въ тая околия има 19 общини съ до 1.000 жители, 19 общини съ до 2.000 жители 6 общини съ до 4 хиляди жители и 3 общини съ 4 хиляди жители и нагоре, а именно Опаченска, Садинска и Поповска градска. За забелязване е, че най-малката община въ Поповска околия е Султанската община, която има 364 жители. Тя е на 4 километра отъ гр. Попово. Нейниятъ бюджетъ за 1925/1926 г. е възлизалъ на 226.120 л., отъ които действително постъпили сѣ 99.134 л. Бюджетътъ ѝ за 1926/1927 г. възлиза на 238.453 л., отъ които действително постъпили 122.681 л., а бюджетътъ ѝ за 1927/1928 г. възлиза на 236.850 л., отъ които действително постъпили сѣ 124.310 л. Вие виждате, че постъпленията ѝ сѣ само на половина отъ предвиденитѣ. Напоследъкъ се създадоха известни филантропични учреждения, които налагагъ чрезъ постояннитѣ комисии да се вписватъ известни суми въ общинскитѣ бюджети, суми, за които не сѣ съгласни съответнитѣ общински съвети. Кметътъ, обаче, не пол-

писва платежните заповѣди, за да се изплатят сумитѣ по тѣзи натрапени параграфи. И вие виждате, че общинитѣ сѣ въ борба съ по-големото началство, което имъ натрапва разходи, които тѣ не искатъ да плащатъ. Общинитѣ се придържатъ, отъ освобождението до днесъ, о единъ принципъ, о който се придържа сега и държавата: разходитѣ да ставатъ споредъ постѣпленията. Това важи и за единъ обикновенъ домакинъ: ако не се държи въ кръга на своитѣ приходи и харчи повече, той ще се погуби. Това важи и за общината, и за окръга, и за държавата. Видѣхме, че стигнахме до положението финансовиятъ министеръ да се намѣсва и да не разрешава да се правятъ разходи, щомъ нѣма постѣпления, защото иначе краятъ не се намира.

Отъ тия 19 общини сѣ до 1.000 жители, една община, Ярдѣмската, не си е представила отчета само за 1928/29 г.; за другитѣ години тя се е отчела най-правилно. Сѣщото е и за останалитѣ общини. Трѣбва да ви кажа, г-да, че Поповска околия е най-добре благоустроена. Рѣдко има село, съ изключение на 2—3, които се придадохъ отъ Русенски окръгъ, да не е свързано съ шосе и съ телефонъ, да нѣма построена училищна сграда и общинско здание. Селата правятъ особено хубаво впечатление. Да ти е драго да отидешъ въ Поповска околия. Пъкъ и мѣстоположението на селата е много благоприятно. Селянинътъ отива до 9 часа сутринта на газаръ въ гр. Попово; до туй време тамъ се стичатъ 4—5 до 8 хиляди каруци. Въ 4 ч. следъ обѣдъ не можешъ да намѣришъ нито единъ селянинъ — дохождатъ, купуватъ си и си отиватъ. Това е и зиме и лѣте. Преди 20—30 години това не можеше да става, защото нѣмаше пѣтица. Въ Шуменски окръгъ най-добре се поддържатъ пѣтицата въ Поповска околия. Тамъ населението държи рекордъ. Наистина земята е богата, но и населението е работливо. Напоследъкъ въ много села се затвориха кръчмитѣ. Тамъ, кждето се затвориха кръчмитѣ, отвориха се читалища. Въ много села въ Поповска околия построиха до училищната сграда читалищенъ салонъ, кждето се даватъ представления, държатъ се сказки и пр. Отидоха дотамъ, че въ нѣкои села се построиха до училищнитѣ сгради отлични камбанарии съ часовници съ четири лица, както тукъ въ София има на нѣкои мѣстата такива часовници. А би трѣбвало да се внуши на нашето население да има часовници въ селата, както има часовници по селата въ Търновския окръгъ, построени още въ турско време. Ако искаме да отървемъ нашето население по селата отъ една беда, отъ едно зло, трѣбва въ всѣко село да има часовникъ, който да напомня на хората, че трѣбва да отидатъ да си легнатъ, защото нашиятъ селянинъ не знае кога лѣга, кога почива. Онзи день единъ нашъ ораторъ, като говорилъ на едно събрание, една селянка му каза: „Защо не направите единъ законъ, мжжетъ да носятъ вода?“ — щѣли да се сбиятъ женитѣ на чешмата. Ако въ градоветъ по канцелариятъ има часовници и чиновницитѣ гледатъ, като стане 5 ч. 55 м. или 5 ч. 58 м., напускатъ работата, не чакатъ да стане точно 6 ч. „за да не се разсипятъ отъ работа“, колко повече трѣбва да има часовникъ на село, за да знае селянинътъ кога да си лѣга, защото сега, каго се върне отъ полето, кждето е работилъ като пчела, отиде въ кръчмата, почне да приказва за политика и седи тамъ до сръдъ нощъ, децата му вкѣщи го чакатъ за вечера, а сутринта той трѣбва да стане рано да си гледа работата. Така че часовникътъ е една нужда за нашето село.

Азъ мога да дамъ нѣкои полезни работи, но надали ще ми остане време да ги кажа тукъ, затова си запазвамъ правото да сторя това въ комисията, когато ще се разглежда тамъ законопроектътъ членъ по членъ.

Азъ намирамъ, че другаде е бедата въ нашитѣ селски общини, малки и голѣми, че въ всѣка община има по 4—5 каси — само на име каса, а има само папка: каса на общината, каса на кооперацията, каса на скотовѣдния фондъ, каса на църквата. И когато дойде ревизорътъ да провѣрва, за да търси злоупотребления, тѣ си услужватъ взаимно, касиерътъ на скотовѣдния фондъ дава пари на секретаръ-бирника, докато мине провѣрката, и ревизорътъ не може да улови нищо. Всички тия каси могатъ да се събератъ въ едно. Какъ ще стане това, азъ не мога да кажа. Тукъ, въ Парламента, има хора, които ще намѣрятъ, какъ ще стане това технически. Азъ имамъ голѣма вѣра въ г. министра и въ нѣкои народни представители, членове на комисията, специалисти въ тази областъ, като г. Ради Василевъ и др., че това нѣщо ще се направи. Сега всѣки гледа да си държи касата отдѣлно, защото ги е

страхъ да не се изядатъ паритѣ. А всички тѣзи каси могатъ да се събератъ въ едно, както бѣше по-рано въ окръжнитѣ съвети — имаше една каса и за водоснабдителното бюро, и за планоснемащото бюро, и за скотовѣдния фондъ. Напоследъкъ, обаче, ги раздѣлиха и направиха отъ една — четири окръжни каси. Всѣка каса има единъ касиеръ и на всѣки касиеръ туриха по единъ помощникъ. Водоснабдителното бюро има 4 милиона приходъ и разходъ, има касиеръ и помощникъ, и въ края на краищата паритѣ се изяждатъ и не оставатъ за културни работи. Така сѣщо и въ най-големата община трѣбва да има една каса и за общината, и за скотовѣдния фондъ, и за училищата. Навѣдиха се въ селата много касиери и помощници, но отчетитѣ не се даватъ навреме. Въ тия цифри, които четохъ, не влизатъ училищнитѣ бюджети. При второто четене ще представя приходитѣ и разходитѣ на скотовѣднитѣ фондове и училищнитѣ настоятелства. Тогава ще видите, че училищнитѣ бюджети на много мѣста надминаватъ общинскитѣ. Нѣкъде се създадохъ отъ общинскитѣ мери фондове за училищата, доста голѣми, но училищнитѣ настоятелства гледатъ да избѣгватъ контрола на общината. Напр., въ Шуменския окръгъ, въ общината Мадара, кждето хората си създадохъ училищни имоти, приходитѣ надминаха разходитѣ. Въ закона не е писано, но административно наредиха, че щомъ училищното настоятелство има пари да посрѣща разходитѣ си, бюджетътъ не се контролира отъ общината, не се контролира отъ окръжния управителъ, не се контролира отъ постоянната комисия, ами се утвърждава направо отъ училищния инспекторъ. И затова тамъ щедро се изразходватъ суми. Както бѣше досега по закона, така и занаяпредъ не трѣбва бюджетитѣ на училищнитѣ настоятелства да отбѣгватъ око̀то на общинския съветъ. Висшиятъ учебенъ съветъ при Министерството на народното просвѣщение реши да се закриятъ училищнитѣ настоятелства. Сега гледамъ всички сѣ противъ закриването имъ, защото се страхуватъ, че като минатъ училищата подъ управлението на общинитѣ, ще се изядатъ паритѣ на училищнитѣ настоятелства. Трѣбва да се намѣри начинъ да се запазятъ паритѣ. Но не трѣбва една малка община, каквито ги имаме много въ България, да я закриешъ и да я присъединишъ къмъ друга, както, напр., Осмарската община — къмъ Саламановската. Оставете Осмарската община, кждето да ти е драго да заведешъ не само нѣкой български държавникъ или общественикъ, но и чужденци, какъвто бѣше случаятъ съ високитѣ гости отъ Обществото на народитѣ, които бѣха дошли у насъ да проучатъ кооперативното дѣло.

Преди 20 години, когато ставаше въпросъ за училищнитѣ настоятелства, азъ тукъ се противопоставихъ на силното настояване, щото и свещеникътъ да бѣде избранъ за училищенъ настоятел. Нѣма по-голема пакостъ отъ това, да дадешъ право и на свещеника да става училищенъ настоятел. Всички г. г. народни представители, които живѣятъ тамъ долу, между населението, знайтъ, че има една не расова, а конвенционална гонитба между свещеника и учителя.

П. Йоловъ (д. сг): Бабини приказки! Това не е вѣрно. Така не бива да приказвашъ!

С. Савовъ (д. сг): Можешъ да ме опровергаешъ. — И азъ не зная какво търси попътъ въ училището. Попътъ може да създаде пѣвчески хоръ, да направи маса други работи, за да привлече богомолцитѣ заедно съ децата. Ще ви дамъ единъ примѣръ. Отдохме въ с. Драгово, Преславска околия, да приемемъ новопостроеното училище. Селото е набожно, религиозно, но и двамата синове на свещеника сѣ комунисти. Свещеникътъ пѣе въ черквата самъ, чете апостола, присѣствуватъ нѣколко жени и 10 деца пѣятъ. Азъ се доближихъ до едно отъ децата, дадохъ му една банкнота отъ 20 л. и му казахъ: „Давамъ тѣзи пари, като излѣзете отъ тукъ, да си купите бонбони, защото много ми се хареса вашата пѣсенъ“. Щръкнаха имъ ушитѣ и повишиха точа при пѣенето си. На излизане казахъ на по̀па: ще ми представишъ списъкъ на тѣзи деца, защото ми се хареса пѣсенята; ще се подпише списъкътъ отъ свещеника и главния учителъ. Попътъ ме попита защо ми е списъка, но азъ му казахъ: какво ще правя, то е моя работа. Представиха ми списъка, и ние, въ постоянната комисия, държахме прого̀колъ — имаме кредитъ за такава целъ — на всѣко дете да се дадатъ по 50 л., всичко 500 л., въ присѣствието на родителитѣ и богомолцитѣ въ черквата. Следъ като раздадохъ паритѣ на децата, дру-

гитѣ деца, които не бѣха въ хора, почнаха да казватъ: „Дѣдо попе, запиши ме и менѣ въ църковния хоръ“.

Другъ примѣръ. Въ с. Злокучене има двама-трима учители. Свещеникътъ самъ чете апостола, самъ кади съ кандилницата, нито едно дете нѣма. Свърши се литургията и ни поканиха на обѣдъ. Гледамъ, нѣма нито единъ отъ учителитѣ. Питамъ: къде сѣ учителитѣ? — „Не сме ги поканили“. Защо не ги поканихте? Щомъ не сте ги поканили, нѣма да дойдемъ на обѣдъ. Тѣ приготвили за 200 души, а ние бѣхме 5 души. Дойдоха учителитѣ, дойде и попътъ, и понеже азъ имамъ брада, и той има брада, седна до менѣ. Като седна до менѣ, казахъ му: защо нѣмашъ пѣвчески хоръ? Забележете, че този свещеникъ е отъ 12 години въ селото, добъръ свещеникъ, пчеларъ, домусия и пр. Казва: „Нашитѣ хора всички сѣ социалисти и комунисти“. Ами вие сте 12 години въ селото, какъ не можахте да вземете децата на 12 души и да направите пѣвчески хоръ? Отговори ми: „Не слушатъ“. Казвахъ му: дѣдо попе, Вие сте се скарали съ евангелската догма.

П. Йоловъ (д. сг): Вие разправяте отдѣлни случаи. Това не е интересно. Вие трѣбва да се съобразите съ друго законоположение. Ако попаднатъ е съ срдно образование, може да бѣде училищна настоятелка, а попътъ не може да бѣде! Хахаминътъ може да бѣде училищенъ настоятелъ, а българскиятъ православенъ свещеникъ не може да бѣде!

С. Савовъ (д. сг): Какво гласи тази догма? Че свещеникътъ като отиде да служи въ олтаря, отъ тамъ се препитава. А нашата пословица казва: жаба на сухо не крѣка. Едно време като деца помагахме въ черквата, но като излѣзе свещеникътъ, ще ни даде отъ това, което получи. Този свещеникъ отъ с. Злокучене събира профори, събира самуни и чейреци и си храни свинитѣ, не ще да даде на децата отъ тѣхъ, не ще да имъ даде нито по единъ левъ. Какъ ще му пѣятъ? Значи, той иска да си увеличава приходитѣ и да не дава нищо.

Преди две години отидохъ на сръбската граница — отъ тамъ съмъ родомъ, искахъ да видя сестра си, която е тамъ. Тамъ бѣха и народнитѣ представители г. г. Тодоръ Кожухаровъ, Кемилевъ и Христо Силяновъ. Свещеницитѣ се явиха пияни, една възмутителна работа, и взеха да се мушкатъ предъ самия паметникъ, могилата, взеха да псуватъ на майка. Засрамиха се всички посетители. Бѣше тамъ, на Магурата, и г. Добри Даневъ. И накараха да чете единъ свещеникъ пенсионеръ, попъ Димитъръ, бащата на проф. Емануилъ п. Димитровъ. И тоя остарѣлъ попъ почна да служи, безъ да чака архиерейския намѣстникъ.

Другъ день отидохме въ Лонгоза — имаше овсещаване. Събраха се 7—8 души свещеници, четяха, струваха, и забравиха да споменатъ името на царя. Азъ веднага се обадохъ: каква е тази работа? Вие заслужавате да ви пратятъ въ Рилския манастиръ. Намѣсихъ се безъ да ми е работа.

И онзи день въ културния Шуменъ, кждето има единъ владика светецъ, догматикъ, стана следното: следъ като войската бѣше дошла на водосветъ, събраха се свещеницитѣ на дветѣ черкви и какво бѣше учудването, когато тѣ се скараха. Единиятъ едва успѣ да порѣси команданта на града, началника на гарнизона, кмета и окръжния управителъ. Войницитѣ чакатъ, а свещеницитѣ си отидоха. После попитахъ, защо сѣ се скарали. Защото и дветѣ черкови иматъ пѣвчески хорове, и на хора на долната черкова свещеникътъ отъ горната черкова направилъ бележка, че не знаелъ да пѣе. Свещеникътъ е съ трето-класно образование, а учителътъ, който управлява хора, е съ висше образование. Скараха се и нарушиха религиозния обрядъ. Ако това направи единъ гражданинъ, единъ богомолецъ въ време на богослужението — г. Данаиловъ е много набоженъ човѣкъ и знае — той подлежи на наказание. Никой нѣма право да прави бележка на свещеника. А свещеникътъ има ли право да прави такава провокация? За такива свещеници трѣбва специално училище, или пъкъ да бѣдатъ изпратени въ Рилския манастиръ, да седатъ тамъ два месеца, за да се научатъ какъ се служи литургия. Единъ владика, за да опопи нѣкого, ако е по-младъ, му взема повече пари. Едно време грѣшкитѣ владии опопваха и магарета за пари. На тази работа трѣбва най-сериозно да се гледа. Азъ казвамъ, че попътъ нѣма работа въ училищното настоятелство, защото учителътъ и попътъ никога не се разбиратъ, не можете да ги примирите. Когато се гласува законътъ за народното здраве, г. Ляпчевъ каза едни силни думи, които

азъ запомнихъ: „Азъ приехъ петиции, изслушахъ 36 души, не изслушахъ само ветеринарнитѣ лѣкари и крѣчмаритѣ“. И въ душата на г. Ляпчевъ не знаа дали говори, но въ моята душа заговори тази истина, че ако той, г. министъръ-председателътъ, остави ветеринаритѣ и крѣчмаритѣ да му даватъ акълъ какъ да създава закони, тя е загубена работа. Така прочетохъ въ моята душа отговора на г. министъръ-председателя. Следъ 9 юний мисля в. „Отечество“ писа, че всѣка жаба трѣбва да си знае гъола. Това бѣха едни силни думи. Азъ не мога да бѣда ветеринаренъ лѣкаръ или медицински лѣкаръ и да се мѣся; азъ не мога да се сравнявамъ съ юриститѣ, а това, което ви говоря, е отъ практическия животъ.

Ако изключимъ противоречията въ закона, ако съчетаемъ всичкитѣ работи, ние ще създадемъ единъ полезенъ и добъръ законъ. Не е въпросъ, дали общината ще бѣде голѣма или малка. Примѣритѣ, които ви посочихъ, ще ги повтора въ комисията. Нека законопроектътъ отиде по-скоро въ комисията, защото има много противоречия въ сега действащия законъ. Има много хора, които иматъ интересъ да продължава да съществува стариятъ законъ. Азъ вѣрвамъ, при авторитета, който има г. министъръ-председателътъ, и при познанията на членоветѣ на комисията, които сѣ общественици, които сѣ боравили въ общини, ще може да се изработи и прокара единъ добъръ законъ. Азъ имамъ смѣлостта да попитамъ г. Теодоси Кънчевъ, влиза ли въ комисията, ще бѣде ли докладчикъ. Каза: „Не знаа“. Азъ мога да препорѣчамъ г. Теодоси Кънчевъ да бѣде докладчикъ, защото той е билъ общински съветникъ, окръженъ съветникъ, председател на окръженъ съветъ, депутатъ и пр. Членоветѣ на комисията трѣбва да съчетаватъ различни качества, защото противоречията въ законитѣ сѣ нужди на известни хора, които искатъ да спекулиратъ, които искатъ да създаватъ закони за свои лични облаги. Г. Теодоси Кънчевъ е пропътувалъ Търновския окръгъ и Поповска околия, на която жителитѣ сѣ повече отъ Търновския окръгъ, и ги познава. Хората тамъ си личатъ. За тѣхъ азъ имамъ една хубава характеристика, но нѣмамъ време да ви я чета.

Г. Ляпчевъ ще си спомни, че единъ пътъ дойде при него единъ свещеникъ съ три шопчета. Шопчетата бѣха съ хубави бевевреци, хора здрави и корави, каквито бѣха и на бойното поле — най-добритѣ войници на България, а попътъ приличаше на орманъ-папазъ. „Какво има?“ — пита г. Ляпчевъ попа. — „Г. министре, идемъ да се оплачемъ. Пратили сте ни единъ кметъ, а пъкъ той не е отъ нашата крѣтнина.“

Г. Прокопи Йоловъ! Какво значи крѣтнина?

П. Йоловъ (д. сг): То е единъ видъ племе.

С. Савовъ (д. сг): Значи кметътъ не е билъ отъ тѣхното племе. Г. Ляпчевъ, който познава добре българския езикъ, нравитѣ и обичаитѣ, каза: „Е, отъ где дойде този чуждъ на вашата крѣтнина човѣкъ да ви е кметъ?“ — „Не знаемъ, отъ Станимака, казватъ, билъ родомъ и дошелъ тукъ!“ „Какъ така?“ — „Той бѣше дюканджия, пъкъ сега го направили председателъ на постоянната комисия, а ние го нечемъ“ — това сѣ думитѣ на попа — „защото не е отъ нашата крѣтнина. Ето нѣ, тия сѣ наши момчета, подофицири; но ако нечете отъ тѣхъ, дайте ни другъ, но да е отъ наше село, отъ нашата крѣтнина.“

Ето тая крѣтнина, г-да, играе голѣма роль. Следъ освобождението на България, хората въ Шуменския окръгъ се разбъркаха. Ние имаме работливи, податливи и порядъчни хора, а имаме и балканджии — все отъ Търновски окръгъ — които сѣ съ по-друга култура и съ по-друго желание за работа. „Нечеме го“, казватъ, защото, като е отъ Станимака, шопътъ се съмнява, че е грѣкъ. Това разберете: шопътъ не иска грѣкъ да му е кметъ, затуй го нече, и заради това хората идватъ тукъ съ делегации, съ попъ и т. н., да го кажатъ.

Това е въ отговоръ на всички оратори, които по поводъ на тоя законопроектъ говориха: „Дайте да направимъ този жестъ, дайте да пратимъ кметове на селата.“ Ще пратите единъ шопъ за кметъ въ Садина, но на другия день ще го биятъ, защото не е отъ тѣхната крѣтнина, тѣй както, ако пустнете въ Садово една дива свиня, или ако пратите една коза отъ Троянъ на друго мѣсто, ще я убиятъ. Това значи крѣтнина — когото г. Прокопи Йоловъ не знае, що е, макаръ че е свършилъ училище.

Та вземахъ думата да кажа, че въ законопроекта има много подобрения. Тамъ, кждето има недостатъци, ще се изправятъ въ комисията. Отъ 20—30 години насамъ азъ съмъ партизанинъ за сгрупиране на общинитѣ. Поводъ за

това сж ми дали делиорманските общини, които бѣха турски, и сега сж такива. Делиорманският турски кметъ представлява действително властъ съ неговата единъ килограмъ чалма. Но въ неговата община вие ще намѣрите маси покрити съ сукно, звънци, кабинетъ на кмета, кабинетъ на секретаръ-бирника, кабинетъ на държавния бирникъ и кабинетъ на служителитъ, когато въ нашитъ малки общини въ единъ кабинетъ ще намѣрите и кмета, и секретаря му, и всичкитъ вътре; но като отиде нѣкой да ги потърси, нѣма ги, не се намиратъ. Напоследъкъ, особено следъ идването на дружбашитъ на властъ — да не кажа партията на дѣдо Дойчина — научиха се отъ нѣкъде и, съ единъ гласъ повече — хопъ болшинство! И какво става съ това болшинство? Въ селскитъ съставни общини става това, което стана и въ Ески-Джумая, недавна и за което азъ имамъ бележки. А какво стана въ Ески-Джумая?

Въ законопроекта го има — а пъкъ и мнение се изказа — да се избиратъ кметоветъ направо, а съветницитъ отдѣлно. Споредъ менъ, и тая работа е погрѣшна, и тя е неудачна работа, защото не може да се приложи на практика. Преди единъ месецъ и нѣщо стана изборъ въ Анхило, а преди нѣколко дена стана таквъ въ Ески-Джумая. Ето какво стана въ Ески-Джумая. Състезавахъ се словомъ 10 листи и резултатътъ отъ гласоветъ е следниятъ: Сговорътъ получи 731 гласа; националлиберали Петровисти — 666; националлиберали Смиловици — 222; дружбашка първа листа — 140; втора листа — 75; коя е на Гичевъ, коя е на Георги Марковъ, азъ не зная; широки социалисти — 88; общогражданска листа — 179; демократитъ вънъ отъ Сговора, чистата демокрация на г. Орошакова — 135; еснафи, отъ Цено Табаковата партия — 63; Работническа партия, комунисти — 284. Общо сж гласоподавали 2585, дѣлитель 184. Шестъ листи оставатъ вънъ отъ дѣлителя, а именно: първата листа на дружбашитъ, втората листа на дружбашитъ, листата на широкитъ социалисти, общогражданската — за 5 гласа помалко не получава мандатъ, листата на демократитъ и еснафската на Цено Табаковъ, който иска да стане министъръ и да управлява. Но азъ питамъ друго: какъ ще стане утре избирането на кметъ при 10 листи? Всѣка партия ще си избира свой кметъ — нали така — и после изборътъ ще падне върху оная листа, която и получила относително повече гласове. Ами ако социалиститъ се събератъ съ хората на Петровъ, гласоветъ на които се доближаватъ, току-ще видимъ въ Ески-Джумая кметътъ социалистъ, а помощникъ-кметътъ — Петровистъ! Тая работа какъ ви се вижда? После — хайде долу Сговора! Това не може, тая работа трѣбва да се поправи.

После има и друго нѣщо: на направо избрания кметъ ще му правятъ всевъзможни прѣчки въ съвета. Нашиятъ българинъ ще избикили веднага закона. Това го виждаме и тукъ, въ Парламента. Има едни представители умни, други — неразумни; и ние видѣхме, че по-разумнитъ ни подкрепиха да гласуваме държавния бюджетъ, а други онзи денъ, въ единъ критически моментъ, следъ като всички викаха „Намалете заплатитъ“, и когато трѣбваше да се гласува законопроекта за намалението на заплатитъ, излѣзоха си отъ тукъ, за да не гласуватъ. Да, г. Мушановъ избѣга, но г. Ляпчевъ не бѣга, стои на мѣстото си и, както ви казахъ одева, тежи като живакъ. Той тогава каза така: „Който е депутатъ, трѣбва да дойде; който не дойде, той не е депутатъ.“ И да видишъ какъ всички дойдоха!

Та тази работа е несъобразна и азъ съмъ противъ назначението на кметоветъ и противъ тѣхното избиране. Защото кметътъ има двойна сила. Азъ като приказвамъ тукъ свободно, и що трѣбва, и що не трѣбва, може нѣкъде да грѣша — това си го признавамъ — но ви го приказвамъ, защото единъ пътъ съмъ избранъ отъ народа, а втори пътъ съмъ избранъ отъ Парламента. А преизбранъ човѣкъ — това е вторъ дикишъ. Който е общаръ — Цено Табаковъ го нѣма тукъ, за жалостъ — знае, що е вторъ дикишъ. Преизбраниятъ кметъ е много силенъ. И затуй азъ се качихъ на тая трибуна, за да кажа, че училищното настоятелство и кметътъ, безъ попла, трѣбва да се слѣятъ; да се слѣятъ и всички каси въ дадено населено мѣсто и да образуватъ една каса, но солидна каса съ свой отговоренъ счетоводителъ. Вие знаете, че нѣкога тукъ, въ Камарата, не е имало счетоводителъ и квесторитъ сж раздавали паритъ, но следъ като единъ пътъ единъ квесторъ направилъ грѣшка, дѣдо Каравеловъ отмѣнилъ тая практика и сега вече грѣшки не ставатъ. Въ комисиията ще се намѣри начинъ да се избѣгне страха, да се взема само отъ училището, или само отъ общината, или ако се взема, да се взема взаимнообразно, за да не се оцѣтѣва нито еднага, нито другата каса. И тогава ще имаме не малки или голѣми общини, но образцови общини, каквито сега ги има въ Поповска околия — съ добре

наредени общински управления, съ хубави училищни сгради, съ покщнина и т. н. Напр., въ с. Садина вие ще видите и покщнината хубава, и училището хубаво. Сжщото ще видите и въ редица други села.

Свършвамъ, г. г. народни представители, съ тия пожелания, като си запазвамъ правото въ комисията — кждето нѣмамъ решаващъ гласъ — да дамъ нѣкои освѣтления, които, надѣвамъ се, ще бждатъ възприети, защото ще бждатъ само отъ полза.

Азъ се качихъ на трибуната, за да предложа законопроекта да бжде изпратенъ въ комисията. Моля г. Ляпчевъ, понеже тоя законопроектъ има много противници, които иматъ интересъ той да не бжде приетъ, да побърза съ неговото по-скорошно приемане, защото досегашниятъ законъ за общинитъ е отживѣлъ, остарѣлъ, а новъ законъ за общинитъ е много нуженъ. Нека комисията заседава непрекъснато и да го разгледа по-бързо. Най-късно презъ февруарий той трѣбва да бжде приетъ отъ комисията, и да излѣзе тя съ своя докладъ, а Народното събрание да употреби повече усилия, за да го приеме. Нашиятъ четиригодишенъ мандатъ вече изтича и ние трѣбва да приемемъ тоя законопроектъ за общинитъ, а сжщо и закона за бюджета на държавата за идната финансово година. Не гласуваме ли тия два закона, ние нѣма да оправдаемъ онова довѣрие, което ни е далъ народътъ, и кой знае по-нататкъ какво ще стане.

Н. Алексиевъ (з. в): По-добре да оставимъ тия закони за другото Народно събрание.

С. Савовъ (д. сг): Моля да се прекратятъ дебатитъ, да се изпрати законопроекта въ комисията и да излѣзе отъ тамъ подобренъ, и то по-скоро.

В. Кознички (нап. л): Трѣбва да се знае, че вие сте и половинъ кюстендилски депутатъ, нали?

С. Савовъ (д. сг): Да.

Председателътъ: Постѣпилъ е законопроектъ за ревириране договоритъ за наеми на фондови земи, зеленчукови градини, и за покровителство на свободния трудъ. (Вж. прил. Т. I, № 52) Вносителъ на законопроекта сж народнитъ представители г. г. Стойчо Мошановъ и Иванъ Хрелпановъ. Законопроектътъ е подписанъ отъ нужното число народни представители.

Следниятъ записанъ ораторъ е г. Иванъ Куртевъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Направи се предложение за прекратяване на дебатитъ.

Д-ръ Х. Орошаковъ (д): Нѣмате кворумъ, за да решавате.

Председателътъ: Конто сж съгласни да бждатъ прекратени дебатитъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Куртевъ.

И. Куртевъ (нап. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Първото впечатление, което оставя тоя законопроектъ следъ прочитането му, е, че съ него се подхвърля на тежко облагане българското гражданство — а то очакваше облекчение на данѣния му товаръ. Мисълта да се групиратъ дребнитъ общини бѣше станала твърде популярна. И ако тя бѣше прокарана въ настоящия законопроектъ, обществото отъ всичкитъ слоеве би било благодарно и би погледнало на това съ облекчение. Обаче, вмѣсто това, намъ се представи единъ законопроектъ, който позволява дробенето на общинитъ, който позволява запазването на досегашнитъ малки общини, стига тия малки общини въ следнитъ три години отъ гласуването на закона да реализиратъ единъ бюджетъ съ най-малко 500.000 л. редовни приходи. Разбира се, че общинскитъ управи, за да запазятъ топлитъ си мѣста и командващото положение, което иматъ въ селата, ще наложатъ на сѣселянитъ си още по-тежки данѣни, толкозъ повече, че законопроекта, както ще видимъ по-нататкъ, позволява това.

Споредъ насъ, не трѣбва да се допускатъ общини съ по-малко отъ 4.000 жители и съ приходи по бюджета имъ по-малко отъ единъ милионъ лева. Ше ни се възрази може би — а това възражение го чухме отъ нѣкои понапредъ говоривши оратори — че съвременнитъ демократични вѣяния не допускатъ принуждение и насилие. Да,

но на това възражение азъ отговарямъ: не може да има свобода за доброволно робуване.

Отъ една малка анкета, която направихъ между малките общини въ моята и съседните околии, азъ се натъкнахъ на поразителни факти. Срѣдствата, които общините събиратъ отъ населението, въ повечето случаи сж 3—4, дори 5 пѣти по-големи отъ данъцитѣ, които населението плаща на държавата въ разни форми, като поземеленъ данѣкъ, данѣкъ сгради, акцизи и пр. Така, напр., общината К. съ 780 жители е реализирала единъ бюджетъ отъ 380.000 л. Тая община има всичко 10 души служаци, 2 учители и 1 училищенъ слуга. Тоя приходъ отива изключително за издрѣжка на личния съставъ. А селото плаща общо държавни данѣци — акцизи, данѣкъ сгради, бегликъ и пр. — 89.000 л. Такива общини има 4—5 въ моята околия. На всѣки левъ държавенъ данѣкъ се пада по 4—5 л. общински данѣкъ. За културни мѣроприятия въ такива селски общини, разбира се, и дума не може да става. Общинскиятъ съветъ, за да събере потребнитѣ приходи, е наложилъ чудовищни данѣци на селото. Наложени сж отъ 200 до 300 л. право на паша за коза, отъ 40 до 50 л. за овца, по 100 л. за едъръ добитѣкъ. За да получи едно обикновено удостоверение или декларация за снабдяване съ нотариаленъ актъ, единъ селянинъ, който има 40—50 декара земя и една къща, ще трѣбва да плати минимумъ 1.000 л. такса. Това е 2—3 пѣти повече, отколкото се плащатъ нотариални мита при нотариуса. Може би това е и една отъ причините населението да не се снабдява навреме съ нотариални актове, та ние всѣки две години сме принудени да продължаваме срока за снабдяване съ нотариални актове по чл. 133 отъ закона за нотариуситѣ — както стана и тази есенъ.

Та, казвамъ, за културни мѣроприятия, за повдигане благосъстоянието на селото, за благоустройство и дума не може да става въ тия малки общини. Приходите на общините, събирани съ такава мъжа, дори често пѣти и съ жестокостъ, отиватъ изключително за издрѣжка на личния съставъ, който въ селата е отличенъ изборенъ инструментъ въ рѣцетъ на околийския началникъ и никакъвъ ръководителъ на стопанска и просвѣтна политика.

Другъ единъ въпросъ, който си задава всѣки добросъвестенъ гражданинъ, незаразенъ отъ партизанския бѣсъ да има всичката властъ въ своята котерия, е и тоя: е ли общината днесъ едно самоуправително тѣло и каква е ролята ѝ въ живота на нацията и държавата? Досега, знайно е, селската община бѣше играчка въ рѣцетъ на полицията. Съ сегашния законопроектъ не е направена голѣма крачка напредъ за поправяне на това положение. Законопроектътъ е съ тенденция да закрепи, да засили възлиянието на администрацията върху общината, когато обществото очакваше законоположение, което да гарантира, въ границитѣ на основния ни законъ, независимостта, самостоятелността на тия институти, да бждатъ тѣ контролирани изключително отъ независимата съдебна властъ и отъ финансовия инспекторъ. Въмѣсто това ние виждаме, че всѣкога, когато общинскиятъ съветъ поиска да прояви известна самостоятелностъ и независимостъ, било въ конфликтитѣ между кмета и съветниците, било въ спороветѣ между отдѣлнитѣ села за мери и бранища, било дори при решение за бламиране на кмета, той ще срещне ветото и опеката на администрацията — било на оръжния управителъ, било на върховния административенъ съветъ, единъ институтъ съ голѣмъ партизански отенѣкъ, споредъ мене. Така, при спорове между отдѣлни общини за мери и бранища — чл. 19 отъ законопроекта — оръжния управителъ назначава арбитри по свое усмотрение, по свой изборъ. Такива арбитри, има се съмнение и страхъ, че ще решатъ спора въ полза на тая община, която е по-близко да властѣта. При конфликтъ между кметъ и общински съветъ, върховниятъ административенъ съветъ решава разтурване на съвета и назначава нови избори. при всичката вѣроятностъ отговорността за конфликта да носи въ този случай кметътъ. При изказване на недовѣрие на кмета, ако той е правителственъ, администрацията всѣкога ще намѣри мотивитѣ за неоснователни или формалността неспазена и не ще утвърди протокола. А ако бламираниятъ е опозиционеръ, тя всѣкога може да замълчи 15 дни — чл. 64 отъ законопроекта — и по този начинъ да улесни встъпването въ длъжностъ на новоизбрания кметъ.

Стопанската независимостъ на общините сжщо не е напълно запазена. Чл. 185 отъ законопроекта допуска министърътъ на вътрешнитѣ работи да налага нови задължения по фондове на общините освенъ тия, които сж предвидени по чл. чл. 176, 177, 178 отъ законопроекта. При жалката роля, която законопроектътъ отрежда на селските общини като самостоятелни тѣла — особено на селските — нѣкои отъ дѣсницата тукъ смѣтатъ, че е по-

целесъобразно кметовеѣ да се замѣнятъ съ участъци или съ назначавани кметове. Тѣ смѣтатъ, че по този начинъ ще се спестятъ много срѣдства на населението, ще му спестятъ грижи по избори за кметове и съвети. И реформата, която е прокарана въ сегашния законопроектъ, съ избиране отдѣлно, независимо отъ общинския съветъ, кметъ, донѣкъде се приближава дотамъ. Бждещиятъ кметъ ще бжде не най-способниятъ, а най-силниятъ — собствено ще бжде представителъ на най-силното течение. Междинитѣ партии, представителитѣ на които се предполага, че иматъ повече съзнание за дългъ и отговорностъ по службата, ще бждатъ почти отстранени, особено отъ управлението на селските общини и често, особено при балотировкитѣ, тѣ ще бждатъ поставени предъ трудната дилема да решатъ, кого именно да подкрепятъ, дали правителствения, противъ когото се борятъ, или крайния, когото не обичатъ. Кметътъ, вѣроятно, въ повечето случаи ще бжде избраникъ на полицията или представителъ на крайнитѣ течения. Мотивитѣ, съображението че съ това се избѣгватъ вѣчнитѣ борби около кметския постъ, се губи предъ голѣмата въпросителна, която вие поставяте предъ кметския столъ.

4-годишниятъ мандатъ за селските общински съвети, споредъ насъ, е примамливъ, обаче 8-годишниятъ мандатъ за градските общински съвети е твърде дългъ и неоправданъ. У насъ управлението бързо се изхабяватъ и за темпераметния български избирателъ осемъ години ще бждатъ цѣла вѣчностъ.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

Г. Петровъ (нац. л): Г. Куртевъ! Обяснете, какъ ще стане подновяването на половината общински съветници; какъвъ ще бжде длѣтителътъ, кои партии ще участвуватъ при разпредѣлението на мандатитѣ втория пѣтъ. Какъ ще стане тази работа?

И. Куртевъ (нац. л): Азъ ще кажа. — Споредъ мене, нѣма програма неприложима въ 4 години. Техническата неприложностъ на известна програма не значи, че тя не е осъществима. Доброто дѣло се налага на приемнитѣ, а лошото се изоставя и отъ твореца му. Мандатътъ на градските съвети, споредъ мене, трѣбва да бжде сжщо намаленъ на 4 години. Трѣбва да се премахне и частичното промѣняване на общинските съвети, защото при него изборниятъ длѣтителъ се удвоява и по тоя начинъ пропорционалността се губи съвсемъ. Ето единъ примѣръ, посоченъ преди малко отъ г. Стоименъ Савовъ, съ Джумайската община, която има 9 хиляди и нѣщо жители. Тамъ ще има 10 съветника. При 2.700 души избиратели, длѣтителътъ ще бжде 270 при първия изборъ. При втория изборъ, за частично промѣняване на съвета, длѣтителътъ ще бжде 540, а това значи 5-тѣ нови съветника да се взематъ само отъ една листа или най-много отъ две.

Има и друга една несъобразностъ, по-скоро едно недоглеждане въ законопроекта, което е въ противорѣчие съ мотивитѣ на самия законопроектъ. Докато мандатътъ на кмета въ малките градски общини съ население до 10.000 жители е осигуренъ цѣли 8 години, мандатътъ на кмета въ голѣмитѣ общини ще зависи отъ жребиего. Ако следъ 4 години той излѣзе по жребие, неговиятъ мандатъ пада. Кжде остава тогава мотивитѣ, че по-дългиятъ мандатъ, по-дългото управление е необходимо именно за голѣмитѣ общини, кждего има да се прилага програма и политика на даденъ кметъ и съветъ?

После, споредъ мене, и другото нареждане, споредъ което при частичното подновяване на съвета не бива да се прави изборъ за ново постоянно присѣствие, е сжщо несъобразностъ — ако, разбира се, законопроектътъ се приеме въ тази форма, както е представенъ. Новитѣ съветници идатъ съ нови разбирания и съ нови понятия; тѣхниятъ вотъ ще бжде ревизия на досегашната дейностъ на кмета и на постоянното присѣствие.

Безъ да е разширенъ кръгътъ на дейността на общинските съвети и на кметовеѣ въ културно и стопанско отношение, дава имъ се право да събиратъ много срѣдства за общинската каса. Нѣколко съсловия въ страната вече се изказаха противъ тая мѣрка. Къмъ съществуващитѣ налози, които сж твърде чувствително увеличени съ законопроекта, прибавятъ се и нови, които будятъ недоумение и негодувание. При тѣзи нови облози, особено въ чл. 165 отъ законопроекта, държи се повече смѣтка не за податнитѣ сили на населението, а за ширината и дълбочината на мѣроприятието, което се замислюва. Кметътъ, съветътъ или постоянното присѣствие, въ желанието си да се проявятъ, ще наложатъ тежки данѣци на населението, ще продаватъ къщата на собственика, за да му направятъ паважъ или каналъ, ако срѣдствата отъ редовнитѣ приходи на общината не стигатъ.

Въ сжщия чл. 165 се предвижда въ двоенъ размѣръ поземеленъ данѣкъ и данѣкъ-сгради за собственицитѣ въ общината за прокарване улици и канали. А знайно е, че уллицитѣ и каналитѣ служатъ предимно на хората отъ всички категории, а следъ туй и на сградитѣ. Тоя данѣкъ ще тежи като водениченъ камѣкъ на врата на собственицитѣ, които сж имали слабостта да вложатъ своитѣ спестявания въ сгради и поземелна собственост, вмѣсто да ги хвърлятъ въ кръчмата или въ нѣкои неуволними или мжчно уловими предприятия.

Съ предпоследната алинея на чл. 165 се дава право на съвета да налага данѣци произволно, безъ всѣкакво мѣрило. Това е едно страшно оръжие въ ржцетѣ на партизанина, особено ако той е краенъ и противникъ на собствеността.

Не по-малко пакостенъ е и чл. 166 отъ законопроекта. Съ тоя членъ се въвежда единъ новъ терминъ въ нашата финансова терминология: „приноси“. Тия приноси отнематъ 30% отъ мнимото увеличение въ стойността на имота поради туй, че общината била прокарала нѣкакви оздравителни или благоустройствени предприятия покрай самата сграда или дворѣ. А знайно е, г-да, че за покачена цена на даденъ имотъ, поради прокарани край него улици, канали, градини и пр., може да се говори следъ дълъгъ периодъ време, а не веднага по изгледитѣ, които се създаватъ и които обикновено лъжатъ окоето. Ето, азъ мога да ви посоча единъ такъвъ примѣръ. Когато въ 1894—1895 г. край Овчарската, Чобанската махала, въ Шуменъ мина желѣзнопътната линия и когато тамъ се устрои и градската градина, всички помислиха, че цената на имотитѣ въ тази махала ще се повиши; обаче ето вече 35 години минаха отъ тогава, градътъ се развива и цѣвти къмъ центъра, а Чобанската махала си е все Чобанска, при все че е до гарата и до градската градина.

Споредъ мене, трѣбва да се изхвърлятъ всички новости, които се въвеждатъ съ чл. чл. 165 и 166.

Съ чл. 168 пъкъ се узаконяватъ сжщитѣ ония глоби отъ 10 и 20%, които държавата налага на закъснѣлитѣ данѣкоплатци. Да се налагатъ лихви за закъснения, още разбирамъ; но да се налагатъ глоби 10 и 20% за закъснение въ изплащане данѣцитѣ съ нѣколко дни, това е новъ данѣкъ безъ всѣкакво оправдание. При това, глобата съвсемъ не е изправителна мѣрка; тя не подтиква данѣкоплатеца къмъ изправностъ, защото и за три дни, и за триста дни закъснение глобата е все една и сжща. Споредъ сжщия членъ, позволява се на постоянното присѣствие — особено на кмета — да спре издаването на нѣкои документи на гражданина, който дължи берии и налози на общината. По силата на това постановление, кметътъ партизанинъ може да постави въ твърде трудно положение гражданина. Ето защо азъ смѣтамъ, че и тази мѣрка е неумѣстна и трѣбва да се изхвърли.

Съ чл. 170 се допуска да се увеличатъ до 20% налозитѣ по чл. чл. 142 и 148 отъ законопроекта, които и безъ това сж силно увеличени, даже въ нѣкои пунктове — удвоени въ сравнение съ тия по досегашния законъ за градскитѣ общини.

Всѣки членъ, всѣка алинея, всѣки редъ отъ глава трета на законопроекта навѣватъ трепетъ въ гражданството. Всичко писано се свежда само до едно: трѣбва да плащашъ, гражданиню, и да плащашъ много, да плащашъ тежко! Основниятъ принципъ, да се плаща услугата, е промѣненъ, а ще се изкупува скжпо правото да бъдешъ членъ на общината, особено ако си собственикъ.

Както се вижда, г-да, финансовата стабилизация на общинитѣ става изключително за смѣтка на данѣкоплатеца, което е най-лесниятъ способъ и най-лесната система да се събиратъ срѣдства: не стига ли, товари на гърба на гражданина! По сжщия пътъ върви и държавата, по сжщия пътъ вървятъ и окръжитѣ, и общинитѣ, и всички обществени организации, докато стигнахме до положението, щото за издржката имъ да се пилѣе близо 1/3 отъ цѣлия ни националенъ доходъ. Накждѣ вървимъ и кжде можемъ да стигнемъ по този пътъ — за това като-че-ли малцина се замислятъ.

Тежката и ржждясала чиновническа машина поглъща жизненитѣ сокоре на българския народъ, и сѣкашъ всѣка финансова стабилизация у насъ има за първа целъ и за първа грижа да увеличава, по знайни и незнайни пжтища, чиновницитѣ и да ги прави по-охолни.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: (Усмивха се)

И. Куртевъ (нац. л): Да, така е, г. министре! — Къмъ тамъ ни тласка и нашата учебна система, по-която ежегодно се изхвърлятъ на улицата съ десетки хиляди не-сретници въ живота; къмъ тамъ ни тласка и нашето домашно възпитание и обществена иерархия, на върха на

която стои чиновникътъ, спокоенъ и невъзмутимъ, не-смушаванъ отъ буритѣ въ живота.

А общо взето, г-да, у насъ чиновникътъ е властенъ, грубъ, даже свирепъ, а никога почти скромненъ общественъ служителъ, какъвто трѣбва да бжде. А като дребенъ или едъръ канцеларски плѣхъ, той е производителъ само на купища изцапана хартия, която ежегодно се изхвърля и изгаря, защото архивитѣ не я побиратъ. За реорганизацията на общественитѣ служби по-малко се мисли, и всѣки сериозенъ замисълъ въ това отношение срѣща съпротивата на депутата, на общественитѣ водачи, дребни или голѣми. Дори обществото въ по-голѣмата си частъ мжчно се прощава и съ най-отживѣлитѣ и ненуждни вече учреждения и служби. При всѣки слухъ за съкращение тичатъ депутации следъ депутации, които изтѣкватъ необходимостта отъ тѣхъ, като-че-ли свѣтътъ ще потъне безъ тѣхъ. Азъ не искамъ да говоря за дълга на общественника, но ще посоча на страшния повикъ, който се надига отдолу — повикъ неоформенъ може би още — срещу несправитѣ въ живота, срещу тежкитѣ облагания и повинности на гражданина, повикъ, срещу който може би скоро ще бжде безсиленъ и полицейскитъ камшикъ. Туй недоволство вече се прелива ту въ единенъ фронтъ, ту въ трудовъ блокъ, а утре може би да се изрази и въ страшна буря, въ страшна борба срещу държавата.

М. Мотевъ (д. сг): Това на либералъ не прилича да го говори.

И. Куртевъ (нац. л): Очевидно, нуждни сж радикални реформи. Настоящиятъ законопроектъ въ тая му форма трѣбва да слѣзе отъ дневния редъ на Камарата.

М. Мотевъ (д. сг): Нали трѣбва да приказвашъ като добъръ българинъ!

И. Куртевъ (нац. л): Азъ ви говоря като добъръ българинъ, защото злото трѣбва да го гледаме въ очитѣ.

М. Мотевъ (д. сг): Не Ви прилича да говорите за полицейски камшикъ! Управлявали сте толкова пжти България!

И. Куртевъ (нац. л): Дали сме управлявали или не, това е другъ въпросъ.

Не увеличение на досегашнитѣ налози, не създаване на нови безобразни данѣци, а разумни съкращения и икономни чака обществото. То чака по-правилно разпредѣление и разходване на досегашнитѣ приходи на общинитѣ и превръщането на тѣзи общини въ полезни народостопански институти, а не да си останатъ и занаяпредъ мръсни партизански гнѣзда. Всѣко тѣхно дѣло трѣбва да бжде само отъ обществена полза, а не обратното.

Като първа мѣрка за финансова стабилизация ние препоржчваме групиране на общинитѣ въ по-едри тѣла. Не бива да има общини съ по-малко отъ 4.000 жители и съ приходенъ бюджетъ по-малкъ отъ 1.000.000 л. Само тая реформа би спестила на селското население нѣколко стотинъ милиона лева, които се харчатъ безполезно за личенъ съставъ и за излишни веществени разходи.

Като втора мѣрка ние препоржчваме реорганизиране на службитѣ въ общинитѣ съ огледъ премахване на излишни формализмъ и непотрѣбното чиновничество. Голѣмитѣ градски общини особено много страдатъ отъ този неджгъ и отъ претрупанъ персоналъ, назначаванъ за охрана на партията. И въ Софийската община е така; и населението за присмѣхъ ги нарича „бастунджии“.

Доброто стопанисване на общинскитѣ и училищни имоти трѣбва да бжде първиятъ дългъ на общинитѣ. Въ ржководнитѣ тѣла на училищнитѣ настоятелства добре е да се вмѣкне елементъ съ повече съзнание за дълга и отговорноститѣ; и каситѣ имъ обезателно трѣбва да се повърятъ на общинския бирникъ. Ние не сме противъ сдружаването на общинитѣ, но въставаме противъ разпоредбата на чл. 185, съ-която министърътъ на вътрешнитѣ работи си запазва правото да налага нови данѣци и нови фондове на общинитѣ. Досегашната практика е осждителна; тя поглъща много срѣдства на общинитѣ.

Съ тия бележки азъ приключвамъ моята речъ, като моля настоящиятъ законопроектъ въ тая му форма да бжде смѣкнатъ отъ дневния редъ на Народното събрание, или въ комисията да претърпи радикални промѣни.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има дума народниятъ представителъ г. Хараламби Орошаковъ.

Обаждаат се: Нѣма го.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Г. г. народни представители! Записанъ е да говори отъ демократическата група г. Орошаковъ, обаче той не е налице.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ да вдигнемъ заседанието за вторникъ, като въ дневния редъ на първо мѣсто поставимъ разглеждания законопроектъ, по който да се изкажатъ ораторитѣ отъ групитѣ, които не сѣ се изказали.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. председателю! Азъ бихъ молилъ почитаемото бюро да помоли парламентарната комисија по Министерството на правосѣдието да се занимае съ законопроекта за защита на земледѣлскитѣ стопанства, който се гласува на първо четене. Времето минава, а това е единъ законопроектъ, по който Народното събрание ще трѣбва да си каже думата.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Бюрото си взема бележка, г. Пждаревъ.

Предлагамъ следния дневенъ редъ за следващото заседание, което ще се състои въ вторникъ, понеже утре е неприсѣственъ день:

1. Разрешаване въпроса по оставката на народния представителъ Тодоръ Г. Влайковъ.

Първо четене законопроектитѣ:

2. За физическото възпитание на българската младежъ.

3. За общинитѣ (Продължение разискванията).

Второ четене законопроектитѣ:

4. За търговското корабоплаване (Продължение разискванията).

5. За приемане дарението на Луиза и Димитъръ Станишеви.

Одобрение предложенията:

6. За приемане на държавна служба Алфонсъ Лисъ, германски подданикъ.

7. За одобрение XVI-то постановление на Министерския съветъ отъ 1. X. 1930 г., протоколъ № 60.

8. Докладъ на прошетарната комисија.

Които сѣ съгласни съ този дневенъ редъ, моля, вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Влигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 18 ч. 30 м.)

Председателъ: Н. НАЙДЕНОВЪ

Подпредседателъ: В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: ИВ. Д. МИХАЙЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народнитъ представители: Димитъръ Дерлипански, Кънчо Кънчевъ, Ангелъ Узуновъ, Йовчо Николаевъ, Христо Баралиевъ, Анани Кузмановъ, Теню Янгузовъ, Иванъ Казанджиевъ, Димитъръ Каранешевъ, Георги Кулишевъ и Стоянъ Омарчевски	641
Представители народни — оставка. Заявление отъ народния представителъ Тодоръ Г. Влайковъ, съ което моли да бѣде освободенъ отъ депутатския мандатъ поради напреднала възраст, твърде отслабало зрение и за да може да се посвети само на книжовна и културна работа. (Съобщение)	641
Читания:	
1) отъ народния представителъ Стефанъ Пѣйчевъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно насилия отъ полицията върху общински съветници и кметове въ Търновския окръгъ. (Съобщение)	641
2) отъ народния представителъ Христо Калайджиевъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно възпрепятстването му въ гр. Горна-Орѣховица да изпълни длъгъ си като народенъ представител и че му е билъ нанесенъ побой отъ тамошнитъ административни власти. (Съобщение)	641
3) отъ народния представителъ Тодоръ Тонковъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно незаконни действия на полицията въ с. Полатово, Пловдивско, и възпрепятстването му да устрои публично събрание. (Съобщение)	641
Предложения:	
1) за приемане на държавна служба по ведомството на Министерството на народното просвѣщение чужди подданици. (Съобщение)	641
2) за отпускане месечно пособие на нѣкои руски ветерани отъ освободителната война 1877/1878 г. и вдовици на такива, живущи въ България. (Съобщение)	642
Законопроекти:	
1) за физическото възпитание на българската младеж. (Съобщение)	641
2) за тълкувание на чл. 289 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство и за допълнение на чл. 15 отъ закона за горитъ. (Съобщение)	641
3) за допълнение закона за селско-стопанско настаняване на бѣжанцитъ чрезъ сръдствата на заема, отпуснатъ съ съгласието на Обществото на народитъ. (Съобщение)	641
4) за измѣнение на чл. 22 отъ закона за ограничение кражбитъ, грабежитъ, убийствата, тежкитъ тѣлесни повреди и палежитъ. (Съобщение)	642
5) за тълкувателенъ законъ къмъ чл. чл. 28, 32, 47 и 50 отъ закона за отчуждаване на недвижими имоти за държавна и обществена полза. (Съобщение)	642
6) за разрешаване на Панагюрската градска община да сключи заемъ. (Съобщение)	642
7) за общинитъ (Първо четене — продължение разискванията)	642
8) за ревизиране договоритъ за наеми на фондови земи — зеленчукови градини и за покровителство на свободния трудъ. (Предложение на народнитъ представители С. Мошановъ и Иванъ Хрелопановъ) (Съобщение)	646
Дневенъ редъ за следващото заседание	649